

Мајор Владан Станић у операцији АТАЛАНТА

Чувар немирног

Тешки климатски услови и југозападни монсун који прате таласи високи и неколико метара, највећи су изазови на броду који проводи више недеља на пучини, па се понекад, како каже мајор Станић, чини да се море поиграва с бродом и да ништа није у рукама морнара. Рођење у топлом мору око олупине давно потонулог брода у луци Цибути, и сасвим други комад ноћног неба, с обрнутим распоредом звезда него над Србијом, доживљаји су који се тешко могу препричати.

Последњих година се све више говори о Заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици Европске уније, а мајор Владан Станић је први официр Војске Србије који је од 6. априла до 7. августа учествовао у једној од операција Уније за управљање кризама, у саставу мултинационалног штаба 11. ротације европских поморских снага на француском војном броду „MARNE“, међу представницима осам нација. Према његовим речима, наша сарадња с државама Европске уније и европским институцијама у области Заједничке безбедносне и одбрамбене политике значајно доприноси стабилности и безбедности у региону.

■ *Најважнији пиратски инциденти у Аденском заливу, у последњој деценији су ушросиручени. Шта је тамо допринело?*

– Северна обала Сомалије је на југу Аденског залива, који је место кључног транзита за пролаз бродова из Европе и Северне Америке за Азију и обрнуто, где свакодневно плови око 20 трговачких бродова. С друге стране, у Сомалији је забележен значајан раст популације, што уз тешку економску ситуацију, ко-

рупцију, спрегу власти и криминала, незапосленост, као и нестабилну безбедносну и политичку ситуацију, а повољан географски положај дуж важних поморских путева, иде наруку развоју пиратства.

■ *Шта је, заправо, пиратство? Како су пиратски организовани и ко су њихове мете?*

– Пиратство је акт укрцавања или покушаја укрцавања на неко пловно средство, с очигледном намером да се почини крађа или неки други преступ, уз постојање намере или могућност да се примени сила како би се тај акт извршио. Пиратске групе су организоване на основу клановских подела, с различитим могућностима и обрасцима понашања и деловања, што отежава решавање тог проблема. Основни мотив пирата јесте новац.

Сомалијски пирати задржавају брод, терет и чланове посаде у намери да траже милионске износе за њихово ослобађање од власника бродова, бродских компанија, породица отетих посада, па чак и влада. Таква тактика је још увек ефикасна, јер се пирати ослањају на територију Сомалије, одакле нападају и преговарају око откупа. На мети пирата су све категорије бродова, од малих рибар-

мора

ских чамаца, спортских једрилица и јахти, до великих прекоокеанских танкера и бродова за превоз разних врста терета.

■ У чему је значај операције ATALANTA и какав је њен мандат?

– Европска унија је крајем 2008. године, у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике, покренула војну операцију против пирата дуж обале Сомалије – ATALANTA. Операција се изводи на основу резолуција Савета безбедности Уједињених нација и релевантних одлука Савета Европске уније, а мандат операције укључује заштиту бродова који плове у оквиру Светског програма за храну Уједињених нација и превозе хуманитарну помоћ и храну за расељена лица Сомалије, одвраћање и спречавање напада пирата и оружане пљачке на мору, хапшење пирата, контролу рибарских активности у подручју извођења операције, те општу заштиту поморског саобраћаја у Црвеном мору, Аденском заливу, Арапском мору и ширем подручју Индијског океана.

■ Имајући у виду опште ми- ровне операције у којима уче-

сћивују припадници наше војске, у чему је специфичност мисије у Сомалији?

– Припадници Војске Србије већ деценију учествују у мировним операцијама Уједињених нација широм света ради одржавања мира између страна у сукобу. Операцију против пирата у водама око Рога Африке од осталих издваја то што је прва војна операција коју је покренула Европска унија. Њен циљ је да војно-поморским снагама спречи деловање сомалијских пирата против трговачке морнарице, како би се успоставила контрола и повећала безбедност на мору у зони операције.

■ Да ли су припреме које сће имали биле довољне да се осигурају за задатке у операцији?

– После општих припрема у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије, стручно оспособљавање сам имао прошле године на француској фрегати „Флореал“, у зони операције на Индијском океану. Током пет недеља боравка на француској фрегати био сам у прилици да се упознам са мандатом и зоном операције, ангажованим снагама, оперативно-планским документима и правилима ангажовања. Такође, упознао сам и неке изазове Аденског залива – дешавало се да смо и у току ноћи истрчавали на палубу јер је примећен сумњив рибарски чамац. Та искуства су ми била драгоцене и знатно допринела приликом извршавања задатака током званичног ангажовања.

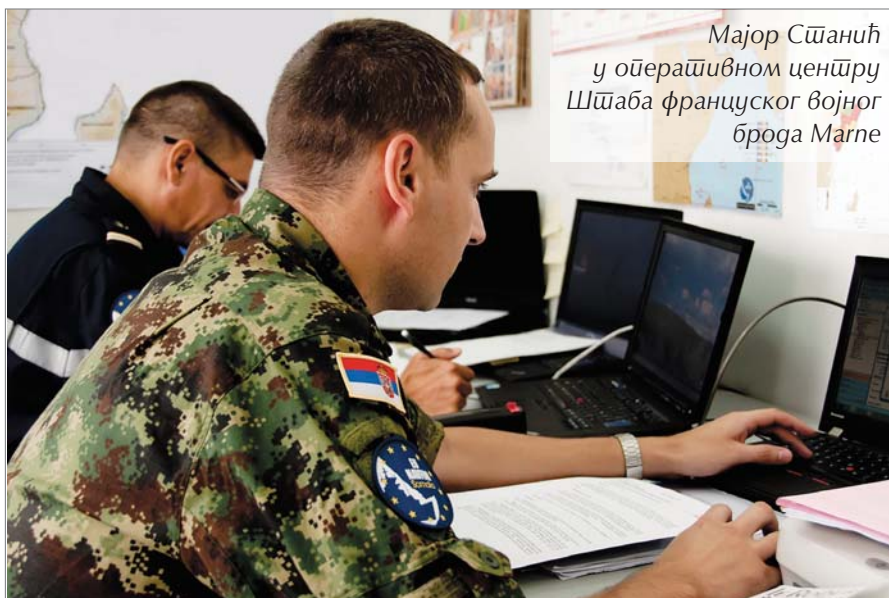
■ Које сће дужности обављао у операцији?

– У мултинационалном штабу 11. ротације поморских снага Европске уније, под командом француског адмирала, обављао сам дужност помоћника начелника штаба за људске ресурсе, која је обухватала праћење стања и координацију покрета људства ангажованог у зони операције. Уз то, као дежурни официр смене у Оперативном центру Штаба, био сам надле-

17

НЕДЕЉИВА БЕЗБЕДНОСТ

Треба имати у виду да све чланице Европске уније заступају јединствени став да је европска безбедност недељива, и да безбедност сваке државе појединачно зависи од безбедности држава у њеном окружењу. Из тога произилази да су сарадња и заједничко супротстављање безбедносним изазовима, ризицима и претњама основ очувања безбедности сваке појединачне државе и Европе као целине. Међутим, европска безбедност зависи и од ширег трансрегионалног и глобалног окружења, па су чланице ЕУ одређене за јачање безбедносне улоге и утицаја, ширење сарадње и очување безбедности и изван европског континента. Заједнички ставови европских држава према питањима безбедности, спољној политици и међународним односима основно су полазиште у изградњи Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније (Common Security and Defence Policy – CSDP).

Мајор Сћанић у оперативном центру Штаба француског војног брога *Marne*

жан и за праћење и координацију активности пловних и ваздухопловних јединица ангажованих у зони операције, предузимање прве реакције на догађаје у оквиру противпиратске операције, прикупљање информација неопходних за процес доношења одлука и праћење система за размену података са пловним саставима и јединицама у зони операције.

■ *Који је догађај на Вас осцивао најснажнији утисак?*

– С обзиром на то да сам био ангажован у штабу на командом броду, нисам доживео сусрет „лицем у лице“ са пиратима, што би свакако оставило најснажнији утисак. Међутим, иако нисмо директно учествовали у акцијама, осећали смо високу дозу адреналина, јер смо као штаб ипак били део акције.

Била је упечатљива отмица нафтног танкера „Смирни“, са 26 чланова посаде, 10. маја 2012, у Арапском мору. Танкер је превозио 135.000 тона сирове нафте, која је на дан отмице на тржишту вредела око 130 милиона долара. Отмица се, вероватно, догодила зато што компанија власник брода, у намери да уштеди новац, а ослањајући се само на информације о рејим нападима пирата од почетка

2012. године, није ангажовала наоружан тим за заштиту брода.

Поменуо бих, такође, и акцију поморских снага Европске уније која је изведена у вечерњим сатима 14. маја 2012. године. Први пут од почетка извођења операције ATALANTA нападнут је један од пиратских кампова на обали у регији Галмудуг, где се пирати припремају за нападе на комерцијалне бродове. Наиме, пирати су постали свесни да се активности против њих изводе само на мору и да су на обали прилично безбедни. Акција је изведена прецизно и без људских губитака и том приликом је уништено неколико чамаца које су користили пирати.

■ *Какав је учинак операције ATALANTA?*

– Када се упореде статистички подаци напада пирата из 2012. године с подацима из претходних година, види се да је деловањем поморских снага Уније значајно умањен број пиратских активности дуж сомалијске обале. Такође, за време мог ангажовања није било напада пирата на војне бродове, што се догодило са претходним командним бродом из састава шпанске морнарице, за који су пирати помислили да је, према силуети брода, танкер неке цивилне компаније.

Таква грешка могла је скупо да кошта пирате, али су након размене ватре на крају ипак успели да се извуку из напада под окриљем ноћи. Осим тога, у региону је изведено неколико заједничких вежби на мору ради што брже и успешније интеграције поморских снага држава у региону у борбу против пирата и заштиту поморског саобраћаја у зони операције. Спремношћу да се мандат операције ATALANTA продужи до децембра 2014. године, Европска унија је показује да не одустаје у борби против пирата у водама око Рога Африке.

■ *Познаваоци ситуације на Рогу Африке слажу се у оцени да је пиратство последица, а да узрок треба тражити у лошој општој ситуацији у Сомалији, коју одликује вишедеценијски изостанак индустријске грађана Сомалије?*

– Деловање пирата у водама око Рога Африке симптом је шире нестабилности која погађа Сомалију, па и читав регион већ пуне две деценије. На територији те земље практично постоје три области – Сомалиленд и Пунтланд, географски позиционирани на северу Сомалије, са стабилнијом политичко-безбедносном ситуацијом и јужни део Сомалије на чијим обалама је највише пиратских кампова.

Међународно призната Прелазна савезна влада Сомалије има утицаја једино у том делу земље, али је још увек немоћна да формира функционалну и јединствену власт на читавој територији. Имајући у виду сложеност политичко-безбедносне ситуације, као и велику економску кризу, пиратство у Сомалији један је од начина преживљавања локалног становништва, али уједно и најбржи и најunosнији начин зараде вођа пиратских група и представника локалних власти.

■ *Хоће ли се наставиће ангажовање наших припадника у операцију у Сомалији?*

– Тренутно су у операцији ATALANTA ангажована два члана медицинског тима Војске Србије на италијанском војном броду „San Giusto“,

ПЛЕН НА ТАЛАСИМА

Бродови који плове кроз Аденски залив имају обавезу да прате савете „Поморског безбедносног центра – Рог Африке (MSC-HOA)“, који делује као Центар за планирање и координацију војних поморских снага Европске уније, те да плове кроз препоручени међународни коридор. Највеће поморске организације и агенције, укључене у борбу против пирата у водама око Рога Африке, израдиле су Приручник који обухвата најбољу праксу и препоруке за заштиту бродова од сомалијских пирата, смернице у планирању и оперативној пракси за капетане бродова и бродске посаде, власнике бродова и бродске компаније који плове кроз подручје високог ризика. У Приручнику се

наводе три основна захтева. Најпре, регистравање свих комерцијалних бродова код „Поморског безбедносног центра – Рог Африке“ који плове кроз подручје високог ризика. Затим, дневно извештавање канцеларије Поморских трговачких операција Уједињеног Краљевства по уласку брода у подручје високог ризика, односно по изласку из тог подручја. Трећи захтев јесте успостављање службе осматрања и употребе опреме за осматрање у ноћним условима, постављање физичких баријера, водених топова, примена оштрих маневара бродом, као и ангажовање војних и приватних тимова за заштиту који се укрцавају на комерцијалне бродове.

Мајор Сјанић
прима одликовање

– Имајући у виду чињеницу да тренутно обављам дужност у Групи за међународне организације и мултинационалне операције Управе за међународну војну сарадњу Сектора за политику одбране, као и да, на нивоу Министарства одбране, учествујем у процесу планирања и праћења учешћа наших припадника у мултинационалним операцијама, сматрам да у великој мери могу да искористим знање и искуство стечено ангажовањем у мултинационалном штабу. ■

Биљана МИЉИЋ

који је уједно и командни брод поморских снага Европске уније. У наредном периоду предстоји упућивање два тима наше војске за заштиту бродова на обуку у Француску. Њихово ангажовање на бродовима који плове у оквиру Светског програма за храну Уједињених нација планира се у току наредне године. Пошто је изражена спремност Уније да се мандат операције ATALANTA продужи до децембра 2014. године, то отвара могућност наставка учешћа припадника Војске Србије у тој операцији.

Важно је напоменути да смо велику подршку за почетак наведеног ангажовања добили од Француске. Ослањајући се на историјску повезаност две државе и традицију војног савезништва, после готово једног века, француски и српски војници су се поново нашли раме уз раме на истом задатку.

■ *Можеће ли искуства из Сомалије искористишити у Вашој будућој каријери?*

У СТАЛНОЈ ОПАСНОСТИ

Типичан сомалијски пиратски тим наоружан је разним врстама стрељачког оружја и ручним лансерима ракета и опремљен је дугим мердевинама са повијеним врховима у облику куке, које олакшавају укрцавање на брод. Тако наоружан и опремљен тим, који има три или више чланова, укрцава се на један или два чамца опремљена снажним ванбродским моторима. Када се напади изводе далеко од обале, у близини се увек налази „матични“ брод на којем је укрцана цела пиратска група. То су рибарски и трговачки бродови средње величине, отети у ранијим акцијама пирата.

Напад пирата траје између 20 и 45 минута. Након уочавања војног брода или ваздухоплова у близини, напад пирата се одмах обуставља, наоружање и опрема се бацају у море, а пирати „постају“ локални рибари. У ситуацијама када је напад пирата успешан, брод одмах мења курс према сомалијској обали. Убрзо затим, пирати пребројавају посаду отетог брода и утврђују вредност

терета да би знали колико новца за откуп могу да траже. Отети брод се, затим, усидри испред неког од кампова на сомалијској обали, где пирати чекају исплату откупа од власника брода или бродске компаније.

Пирати обично нису агресивни према таоцима, јер сваки члан посаде „вреди“ одређену суму новца. Таоци су, ипак, у сталној опасности да ће неко од њих бити убијен у случају одбијања сарадње и приближавања војних бродова или ваздухоплова. Ради што брже исплате откупа дозвољено им је да комуницирају са породицама. Иако већина држава на војним бродовима има тимове обучене и опремљене за упаде на отете бродове и решавање талачких ситуација, избегавају акције спасавања како се не би угрозили животи талача. Ослобађање отетог брода и талача решава се преговорима, а најчешће договором о исплати откупа. Међутим, последњих година забележено је и неколико успешних акција упада на бродове и решавања талачких ситуација.

